UNIVERSITÄT BASEL

Förderungsprofessur
des Schweizerischen
Nationalfonds
PP0011-118892

Prof. Dr. Markus Giger
Assistenzprofessor SNF
für slavische Sprachwissenschaft
Markus.Giger@unibas.ch

Slavisches Seminar
Nadelberg 4
CH-4051 Basel
Tel. +41 (0)61 267 34 11

Büro:
Stapfelberg 7, Büro 111
Tel. +41 (0)61 267 29 11, Fax -12
www.slavistik.unibas.ch

Univerzita Karlova v Praze
Filosofická fakulta - oddělení vědy
nám. Jana Palacha 2
CZ-116 38 Praha 1

Basilej, 30. prosince 2009

Stanovisko školitele k předložené disertaci Mgr. Katji Brankačkec „Verbale Präfixe im Obersorbischen“

Předložená disertační práce vznikala od roku 2003 v Ústavu slavistických a východoevropských studií Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, kde autorka byla po absolvování studia sorabistiky v Lipsku zapsána jako interní doktorandka. V rámci svého doktorandského studia autorka nepracovala pouze na své disertaci, ale převzala i praktickou výuku hornolužické srbštiny, čímž poskytla pracovišti neocenitelnou službu v situaci, kdy sorabistika fungovala jako samostatná specializace v rámci Slavistických studií a zároveň nebylo možné zaměstnávat lektora či lektorku tohoto jazyka. Kromě toho se autorka zúčastnila různých konferencí a pravidelně publikovala (viz seznam publikací v podkladech k obhajobě). Závěrečnou doktorskou státní zkoušku složila 26. 9. 2006.

Tématem předložené práce jsou kalky a převzetí německých sloves s odlučitelnou předponou (slovesnou částicí) ve starší hornolužické srbštině a jejich nahrazování jinými (převážně prefixálními) slovesy v době národního obrození. Pro účely tohoto tématu si autorka vytvořila korpus, který má dvojí základ: na jedné straně jsou zde části hornolužickosrbského evangelického překladu Bible z počátku 18. stol., které se pak srovnávají s moderním překladem druhé poloviny 20. stol. i s německým Lutherovým překladem tvořícím východisko staršího překladu, na druhé straně autorka používala starší hornoloužickosrbské texty jiné provenience, zejména nejstarší hornolužické noviny ze začátku 19. stol. (s. 8). Celkově si tak autorka sama a ručně vytvořila elektronický korpus starší hornolužické srbštiny o zhruba 225'000 slovech, z něhož čerpá 1650 dokladů se slovesnou částicí (s. 20), o které se práce opírá.

Po charakterizaci materiálu se autorka věnuje velmi podrobně dosavadnímu stavu bádání (s. 13-155). Autorka zde neshrnuje pouze dosavadní stav bádání přímo v oblasti hornolužickosrbských odlučitelných slovesných předpon, ale komentuje různá pro danou otázku důležitá témata, např. popis slovesného vidu ve slovanských jazycích (s. 23-78),

UNI BASEL

otázky tvoření slov z hlediska slavistiky a germanistiky (101-133) nebo otázky jazykového kontaktu (s. 138-155).

Druhá a třetí část práce jsou věnovány vlastní materiálové analýze: druhá část (s. 156-319) částicím s přímým směrovým významem, třetí část (s. 320-350) částicím s abstrahovaným významem. Nakonec ve čtvrté části (s. 351-508) autorka rozebírá otázku vidové funkce slovesných částic v hornolužické srbštině, která byla v dosavadní literatuře postulována.

Vzniklá práce je jedna z nejobsáhlejších a textově nejlépe fundovaných prací k starší lužické srbštině vůbec. Nevěnuje se pouze jako první důkladně kalkům a převzetím německých sloves s odlučitelnou slovesnou předponou v tétp epoše, ale přispívá popisem jejich nahrazování v paralelním moderním textu i podstatně k analýze „reslavizačních" procesů při vzniku moderní spisovné hornolužické srbštiny v 19. stol. Dále zkoumá jako první empiricky otázky slovesného vidu ve starší lužické srbštině, o nichž se v dosavadní literatuře spíše spekulovalo, a přináší významné výsledky. Nerozebírá jenom notoricky známé lužickosrbské ekvivalenty německých slovesných částic jako *won, horje* nebo *preč*, ale analyzuje různé okrajové případy jako *wosebje, wotsal, doprědka, znak, zwopjećicu, nazdala* atd. Důsledným využíváním výsledků germanistické literatury prohlubuje oproti dosavadní sorabistické a slavistické literatuře zejména perspektivu analýzy lužickosrbských sloves se slovesnou částicí z hlediska tvoření slov. Kromě toho je schopna dát diachronní procesy v hornolužické srbštině v oblasti sloves se slovesnou částicí do souvislosti s odpovídajícími procesy německými, které procesy hornolužickosrbské často odrážejí. Ukazuje přitom, že se „hloubková struktura" hornolužickosrbského tvoření slov „reslavizací" v 19. stol. (tj. výrazným používáním neodlučitelných slovesných předpon místo částic) přes svůj „slovanštější" vnějšek neosvobozuje od německého vzoru; naopak v jednotlivých případech imituje procesy probíhající anebo proběhlé v němčině.

Předloženou disertační práci „Verbale Präfixe im Obersorbischen" Mgr. Katji Brankačkec doporučuji k obhajobě bez výhrad.

(Markus Giger)